

ISSN (Print) 2616-678X
ISSN (Online) 2663-1288

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің

ХАБАРШЫСЫ

BULLETIN

of L.N. Gumilyov
Eurasian National University

ВЕСТНИК

Евразийского национального
университета имени Л.Н. Гумилева

ФИЛОЛОГИЯ сериясы
PHILOLOGY Series
Серия **ФИЛОЛОГИЯ**

№1(130)/2020

1995 жылдан бастап шығады
Founded in 1995
Издается с 1995 года

Жылына 4 рет шығады
Published 4 times a year
Выходит 4 раза в год

Нұр-Сұлтан, 2020
Nur-Sultan, 2020
Нур-Султан, 2020

Бас редакторы **Дихан Қамзабекұлы**
филология ғылымдарының докторы, ҚР ҰҒА академигі (Қазақстан)

Бас редактордың орынбасары **Шолпан Жарқынбекова**
филология ғылымдарының докторы, профессор (Қазақстан)

Редакция алқасы

Аскер оғлы Рамиз	ф.ғ.д., проф. (Әзербайжан)
Ақматалиев Абдылдажан	ф.ғ.д., проф. (Қырғызстан)
Аймұхамбет Жанат	ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Бахтикереева Улданай	ф.ғ.д., проф. (Ресей)
Беженару Людмила	ф.ғ.д., проф. (Румыния)
Бейсембаева Жанаргүл	ф.ғ.к., доцент (Қазақстан)
Біжкенова Айгүл	ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Жақыпов Жантас	ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Журавлева Евгения	ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Жаң Динжиң	PhD, проф. (Қытай)
Ескеева Мағрипа	ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Ержласун Гүлжанат	PhD, проф. (Түркия)
Қасқабасов Сейіт	ф.ғ.д., ҚР ҰҒА академигі (Қазақстан)
Негимов Серік	ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Нұрғали Қадиша	ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Нуриева Фануза	ф.ғ.д., проф. (РФ, Татарстан)
Райхл Карл	ф.ғ.д. проф. (Германия)
Рахманов Носимхан	ф.ғ.д., проф. (Өзбекстан)
Риверс Уильям Патрик	PhD, проф. (АҚШ)
Сатенова Серіккүл	ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Тәжібаева Сәуле	ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Тұрысбек Рахымжан	ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Хисамитдинова Фирдаус	ф.ғ.д., проф. (РФ, Башқұрстан)
Чернявская Валерия	ф.ғ.д., проф. (Ресей)
Шәріп Амантай	ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Шәріпова Гүлбану	ф.ғ.к., доцент (Қазақстан)
Экиджи Метин	PhD, проф. (Түркия)
Янковски Хенрих	PhD, проф. (Польша)

Жауапты хатшы, компьютерде беттеген: **Гүлсім Базылхан**

Редакцияның мекенжайы: 010008, Қазақстан, Нұр-Сұлтан қ., Қ.Сәтбаев к-сі, 2, 402 каб.

Тел.: +7(7172) 709-500 (ішкі 31413) E-mail: vest_phil@enu.kz

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысы. ФИЛОЛОГИЯ сериясы
Меншіктенуші: ҚР БЖҒМ «Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті» ШЖҚ РМК.
ҚР Ақпарат және коммуникациялар министрлігінде 27. 03. 2018 ж. №16996-Ж тіркеу куәлігімен тіркелген.
Мерзімділігі: жылына 4 рет. Тиражы: 25 дана.
Типографияның мекенжайы: 010008, Қазақстан, Нұр-Сұлтан қ., Қажымұқан к-сі, 13/1,
тел.: +7(7172) 709-500 (ішкі 31413)

© Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті

Editor-in-Chief **Dikhan Kamzabekuly**
Doktor of philology, Academician NAS RK (Kazakhstan)

Deputy Editor-in-Chief **Zharkunbekova Sholpan**
Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)

Editorial board

Asker ogly Ramiz	Doktor of philology, Prof. (Azerbaijan)
Akmataliyev Abdildajan	Doktor of philology, Prof. (Kyrgyzstan)
Aimukhambet Zhanat	Doktor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Bakhtikireeva Uldanai	Doktor of philology, Prof. (Russia)
Beisembayeva Zhanargul	Doktor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Bezhenaru Lyudmila	Can. of philology, Prof. (Romania)
Bizhkenova Aigul	Doktor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Chernyavskaya Valeriya	Doktor of philology, Prof. (Russia)
Erzhiasun Guljanat	Doktor of philology, Prof. (Turkey)
Yeskeyeva Magripa	Doktor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Henruk Jankowski	Doktor of philology, Prof. (Poland)
Kaskabassov Seit	Doktor of philology, Academician NAS RK, (Kazakhstan)
Khisamitdinova Firdaus	Doktor of philology, Prof. (RF, Bashkortostan)
Metin Ekiji	PhD, Prof. (Turkey)
Negimov Serik	Doktor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Nurgali Kadisha	Doktor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Nurieva Fanuza	Doktor of philology, Prof. (RF, Tatarstan)
Reichl Karl	Doktor of philology, Prof. (Germany)
Rakhmanov Nasimhon	Doktor of philology, Prof. (Uzbekistan)
Rivers William Patrick	Doktor of philology, Prof. (USA)
Satenova Serikkul	Doktor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Sharip Amantai	Doktor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Sharipova Gulbanu	Doktor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Tazhybayeva Saule	Doktor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Turysbek Rakymzhan	Doktor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Zhakykov Zhantas	Doktor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Zhang Dingjing	PhD, Prof. (China)
Zhuravleva Yergeniya	Doktor of philology, Prof. (Kazakhstan)

Executive Secretary, Computer layout: **Gulsim Bazylkhan**

Editorial address: 2, K.Satpayev str., of.402, Nur-Sultan, Kazakhstan, 010008
Tel.: +7(7172) 709-500 (ext. 31413) E-mail: vest_phil@enu.kz

Bulletin of L.N. Gumilyov Eurasian National University. PHILOLOGY Series

Owner: Republican State Enterprise in the capacity of economic conduct «L.N. Gumilyov Eurasian National University», Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan.

Registered by Ministry of Information and Communication of the Republic of Kazakhstan.

Registration certificate No 16996-Ж from 27.03.2018.

Periodicity: 4 times a year Circulation: 25 copies

Address of printing house: 13/1, Kazhimukan str., Nur-Sultan, Kazakhstan 010008; tel.: +7(7172) 709-500 (ext.31413)

© L.N. Gumilyov Eurasian National University

Главный редактор: **Дихан Камзабекулы**
доктор филологических наук, академик НАН РК (Казахстан)

Зам. главного редактора: **Шолпан Жаркынбекова**
доктор филологических наук, проф. (Казахстан)

Редакционная коллегия

Аскер оглы Рамиз	д.ф.н., проф. (Азербайджан)
Ақматалиев Абдылдажан	д.ф.н, проф. (Киргизстан)
Аймухамбет Жанат	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Бахтикереева Улданай	д.ф.н., проф. (Россия)
Беженару Людмила	д.ф.н., проф. (Румыния)
Бейсембаева Жанаргуль	к.ф.н., доцент (Казахстан)
Бижкенова Айгүл	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Жакыпов Жантас	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Журавлева Евгения	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Жан Динжин	PhD, проф. (Китай)
Ескеева Магрипа	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Ержласун Гульжанат	PhD, проф. (Турция)
Каскабасов Сеит	д.ф.н., академик НАН РК (Казахстан)
Негимов Серік	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Нургали Кадиша	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Нуриева Фануза	д.ф.н., проф. (РФ, Татарстан)
Райхл Карл	д.ф.н. проф. (Германия)
Рахманов Носимхан	д.ф.н., проф. (Узбекистан)
Риверс Уильям Патрик	PhD, проф. (США)
Сатенова Сериккуль	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Тажибаева Сауле	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Турысбек Рахымжан	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Хисамитдинова Фирдаус	д.ф.н., проф. (РФ, Башкортстан)
Чернявская Валерия	д.ф.н., проф. (Россия)
Шарип Амантай	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Шарипова Гульбану	к.ф.н., доцент (Казахстан)
Экиджи Метин	PhD, проф. (Турция)
Янковски Хенрих	PhD, проф. (Польша)

Ответственный секретарь, компьютерная верстка: Гульсим Базылхан

Адрес редакции: 010008, Казахстан, г. Нур-Султан, ул. К.Сатпаева, 2, каб. 402
Тел.: (7172) 709-500 (вн. 31413) E-mail: vest_phil@enu.kz

Вестник Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева. Серия ФИЛОЛОГИЯ
Собственник: РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК.
Зарегистрирован Министерством информации и коммуникаций РК под номером №16996-Ж от 27. 03. 2018 г.
Периодичность: 4 раза в год
Тираж: 25 экземпляров.
Адрес типографии: 010008, Казахстан, г. Нур-Султан, ул. Кажымукана, 13/1, тел.: (7172) 709-500 (вн.31413)

© **Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева**

Мазмұны

ФОЛЬКЛОР ЖӘНЕ ӘДЕБИЕТТАНУ

<i>Балтымова М.Р.</i> Қазақ балалар фольклорының жанрлық жіктелімі	8-14
<i>Ғалымжанов Б.Ғ.</i> Мәшһүр Жүсіп мұрасы – Ұлы дала елінің құндылықтары	15-20
<i>Жүнісова М.Қ.</i> Әңгіме жанры мәтінінің бастапқы және соңғы сөйлемдеріндегі көркемдік тәсілдер	21-28
<i>Жұмағұл С.Б., Қайралапов Н.М.</i> Көне түркі жазба ескерткіштерінің жанры және Құлмат Өмірәлиев зерттеулері	29-36
<i>Карипжанова Г.Т., Абикенова Г. Т., Саликжанова Ш.Б.</i> Қазақ поэзиясындағы «Ауыл» бейнесі	37-44
<i>Личман Е. Ю.</i> Ұлттық дүниетаным контекстіндегі қазақстандық әдебиетшілер мен кескіндемешілер шығармаларының көркем кеңістігі	45-53
<i>Нурманова Ж.К., Жапанова М.Е.</i> Салыстырмалы әдебиеттану аспектісіндегі экрандау мәселесі туралы	54-61
<i>Өтеш Ж.Ә., Мырзахметұлы М.</i> Деректі әскери прозаның жасалу ерекшеліктері (А.Бектің «Арпалыс» романының негізінде)	62-68

ЛИНГВИСТИКА ЖӘНЕ ӘДІСТЕМЕ

<i>Аймолдина Ә., Ақынова Д.</i> Қазақ тілді іскери дискурс: мәні және лингвистикалық ерекшеліктері	69-76
<i>Гируцкий А.А., Амалбекова М.Б.</i> Қазіргі қазақ прозасының дискурстық кеңістігіндегі ландшафттық лексика: лингвостилистикалық аспект («Қазіргі қазақ прозасының антологиясы» материалына негізделген)	77-89
<i>Жақыпов Ж.А.</i> Қазақ көне эпосындағы аң тілдік таңбасы	90-98
<i>Жарқынбекова Ш.Қ., Сейтханова А.Н.</i> Нұр-Сұлтан қаласының лингвистикалық ландшафтындағы тілдік өзгерулер	99-111
<i>Мұсағалиева Б.Е., Аханов Е.А.</i> Машиналық аударма жүйелерінің нәтижелілігін бағалау әдістері	112-124
<i>Сүлейменова З.Е., Уматова Ж.М.</i> «Куан, freuen(sich), ызалан, entruesten(sich)» лексика-семантикалық өрістерінің ядросы мен перифериясы	125-130

Contents

FOLKLORE AND LITERARY STUDIES

<i>Baltymova M.R.</i> Genre classifications of Kazakh children's folklore	8-14
<i>Galymzhanov B.G.</i> The legacy of the famous Mashkur Zhussup is a value of the Great Steppe	15-20
<i>Zhunusova M. K.</i> Artistic techniques in the beginning and last sentences of the text of the story genre	21-28
<i>Zhumagul S.B., Kairalapov N.M.</i> Ancient Turkic written monuments genre and Kulmat Omiraliev's research	29-36
<i>Karipzhanova G.T., Abikenova G.T., Salikzhanova Sh.B.</i> The image of «Village» in Kazakh poetry	37-44
<i>Lichman E. Yu.</i> The artistic space of Kazakh writers and painters works in the context of national worldview	45-53
<i>Nurmanova Zh.K., Zhapanova M.E.</i> The problem of screening in the aspect of comparative literature	54-61
<i>Otesh Zh.A., Myrzakhmetuly M.</i> Features of creation of documentary and military prose (based on the novel by A. Beck «Volokolamsk highway»)	62-68

LINGUISTICS AND METHODICS

<i>Aimoldina A., Akynova D.</i> Kazakh-Language Business Discourse: Nature and Linguistic Features	69-76
<i>Hirutski A.A., Amalbekova M.B.</i> Landscape vocabulary in the discursive space of modern Kazakh prose: The lingual-stylistic aspect (based on the material «Anthology of modern Kazakh prose»)	77-89
<i>Zhakupov Zh.A.</i> The language sign an in the Kazakh Ancient Epos	90-98
<i>Zharkynbekova Sh.K., Seitkhanova A.N.</i> Linguistic transformations in the linguistic landscape of Nur-Sultan	99-111
<i>Mussagaliyeva B.Y., Akhapov E.A.</i> Methods for evaluating the effectiveness of machine translation systems	112-124
<i>Suleimenova Z., Umatova Zh.</i> The core and periphery of the lexical-semantic fields 'қуан, freuen (sich)– ызалан, entrüsten (sich) in the Kazakh and German languages	125-130

Содержание

ФОЛЬКЛОР И ЛИТЕРАТУРОВЕДЕНИЕ

<i>Балтымова М.Р.</i> Жанровые классификации казахского детского фольклора	8-14
<i>Галымжанов Б.Г.</i> Наследие Машхура Жусупа – ценности страны Великой степи	15-20
<i>Жунусова М.К.</i> Художественные приемы в начальном и конечном предложениях текста жанра рассказа	21-28
<i>Жумагул С.Б., Кайралапов Н.М.</i> Жанр древнетюркских письменных памятников и исследование Кулмата Омиралиева	29-36
<i>Карипжанова Г.Т., Абикенова Г.Т., Саликжанова Ш.Б.</i> Образ «Аула» в казахской поэзии	37-44
<i>Личман Е.Ю.</i> Художественное пространство произведений казахстанских литераторов и живописцев в контексте национального мировоззрения	45-53
<i>Нурманова Ж.К., Жапанова М.Е.</i> К вопросу об экранизациях в аспекте сравнительного литературоведения	54-61
<i>Отеш Ж.А., Мырзахметулы М.</i> Особенности создания документально-военной прозы (на основе романа А. Бека «Волоколамское шоссе»)	62-68

ЛИНГВИСТИКА И МЕТОДИКА

<i>Аймолдина А., Акынова Д.</i> Казахоязычный деловой дискурс: сущность и лингвистические особенности	69-76
<i>Гируцкий А.А., Амалбекова М.Б.</i> Ландшафтная лексика в дискурсивном пространстве современной казахской прозы: лингвостилистический аспект (на материале «Антологии современной казахской прозы»)	77-89
<i>Жакупов Ж.А.</i> Языковой знак аҗ в жанре древнего эпоса	90-98
<i>Жаркынбекова Ш.К., Сейтханова А.Н.</i> Языковые трансформации в лингвистическом ландшафте г. Нур-Султан	99-111
<i>Мусагалиева Б.Е., Ахапов Е.А.</i> Методы оценки эффективности систем машинного перевода	112-124
<i>Сулейменова З.Е., Уматова Ж.М.</i> Ядро и периферия лексико-семантических полей ‘куан, freuen(sich), ызалан, entruesten(sich)’ в казахском и немецком языках	125-130

ХФТАР 16.01.09

Ж.А. Жақыпов

Л.Н. Гумилев ат. Еуразия ұлттық университеті, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
(E-mail: zhan.zhak58@gmail.com)

Қазақ көне эпосындағы аң тілдік таңбасы

Аңдатпа. Мақала «Қазақ фольклорын тілдік-жанрлық зерттеу» тақырыбындағы гранттық ғылыми жоба жосығымен жазылды. Қазақ көне эпосының жанрлық ерекшеліктері сараланады. Жанрды ерекшелейтін - бейнелеу тәсілі, ал бейнелеу тәсілі тіл арқылы жүзеге асады. Лингвофольклортану тұрғысынан қарағанда көне эпос жанрын айқындайтын тілдік бірліктер табылады. Аң тілдік таңбасын тірек сөз ретінде алып, оның тарихын, мән-мағынасын талдағанда, танымдық жағын тұжырымдағанда қазақ көне эпосының әлемдік өнер тарихындағы «аң стилінің» қазақ халық ауыз әдебиетіндегі көрінісі екені дәлелденеді.

Түйін сөздер: лингвофольклортану, тілдік таңба, сөз, көне эпос, синкретті түбір, концепт, «аң стилі».

DOI : <https://doi.org/10.32523/2616-678X-2020-130-1-90-98>

Түсті: 15.03.20 / **Қайта түзетілді:** 24.03.20 / **Жарияланымға рұқсат етілді:** 30.03.20

Кіріспе. Фольклорды рухани жаңғыру жолына пайдалану, «ұлттық рухымыздың бойымызда мәңгілік қалуы», «ғасырлар қойнауынан жеткен бабалар үшін» ғылыми насихаттау, «ұлттық код, ұлттық мәдениетті сақтау» аса маңызды. Осыған орай, мақаланың мақсаты – «Мәдени мұра» мемлекеттік бағдарламасы бойынша жарық көрген қазақ фольклорының 100 томдығын («Бабалар сөзі») лингвофольклортану бағытымен тілдік-жанрлық тұрғыдан зерттеп, оны Қазақстан қоғамының рухани жаңғыруындағы орнын лингвистикалық тұрғыдан айқындау. Бұл мақсатқа жету үшін фольклорлық шығарманың 1) зерттелу деңгейін, 2) жанрлық ерекшеліктерін айқындау, 3) тілінің көрінеу және көмескі айғақтарының лингвистикалық сипатын талдап айқындау сияқты міндеттерді атқару керек.

Қойылған міндеттерді орындау үшін зерттеу кешенді тәсілмен жүргізіледі. Бұл кешенге сипаттамалық, салыстырмалы-тарихи, тарихи-салыстырмалы, салғастырмалық, диахрониялық-синхрониялық, психолінгвистикалық, лингвомәдени, когнитивтік, коммуникативтік әдістер, статистикалық әдістердің элементтері енгізіледі. Ғылымтанудың қағидасы бойынша, жаңалық әрқашан ғылымдардың не болмаса салалардың түйістерінен келіп шығады. Осы қағидаға сүйенсек, кешенді әдісті қолдану арқылы лингвистика мен фольклористиканы байланыстырудан жаңа нәтижелер алынады.

Зерттеу нысаны қазақ ауыз әдебиетінің жүйесінде айрықша бір жанр көне эпостар мәтіні болмақ. Айрықша дейтініміз сол мұны ертегі жанрымен астастыратын да, батырлық жырлармен байланыстыратын да жайттар бар, олардан айрықшалайтын айғақтар да жеткілікті. «Асылында, фольклордың жанрлық құрамына қарай, бірде «көне эпос», бірде «батырлық ертегі» аталып жүрген шығармалардың табиғатында оларды эпос ретінде де, ертегі ретінде де қарауға болатын екі жақтамалық сипат бар. Ол, сөз жоқ, осы жанрлардың бір-бірінен іргесін аулақ салмай, аралас-құралас жүрген кезеңін көрсетеді. Сондықтан да оларды тек қана ертегі не эпос деп дәлелдеу барысында өтпелі аралық сипаты есте тұруы тиіс. Мәселен, тіпті олардың терминдік жағынан қалай аталуында да емес, гәп оған қандай мағына сыйдыратынымызда» [1, 60 б.]. Өйткені «фольклорлық жанрлардың даму барысында, бір жағынан, олар жекеленіп, дараланып тұрса, екінші жағынан бір-бірімен туыстасып, жақындасып, ортақтасып тұрады» [2, 33 б.].

Мәселенің қойылысы. Көне эпостар әдебиеттанушылардың назарынан ХХ ғасырда тысқары қалған жоқ. А. Байтұрсынұлы бұл жанрды нысан етпегені байқалады. М.О. Әуезов кезінде ертегілерге байланысты мынадай бір құнды пайымдау жазып кеткен екен: «Қиял-ғажайып ертегілерінің ішінде қазақ халқы айтатын көне түрлерін атасақ, бұлардың ең ескілері аңшы-мергендер жайындағы ғажайып қиял ертекттері болу керек. Бұлар – «Еділ-Жайық», «Құламерген», «Жерден шыққан Желім батыр», «Аламан мен Жоламан», «Күн астындағы Күнекей» сияқты ертекттер. Мergen жайындағы ертегілермен ілес-қаралас ер-батырлар жайындағы ертегілер жүреді... Әрине, қиял-ғажайып ертегілерінде біз атаған «мерген, ер, батырларымыз» – бәрі-дағы эпоста, батыр жырларында аталған батырлардан әрірек заманда туған, тарихтан бұрынғы дәуірлер тумалары. Алыс заман айғақтары болады» [3, 220 б.]. Осындағы фольклорлық туындылар қазір көне эпостардың қатарында да бар. Ә. Марғұлан фольклорды дәуірлерге сай топтағанда көне эпосты ерте заманғы эпостар қатарынан көреді [4, 120-122 б.]. Ә. Қоңыратбаев қазақ эпостарын дәуірлей отырып, он топқа жіктейді. Осылардың қатарында біріші болып «ертегілік эпос» деген атпен «Ер Төстік», «Дотан батыр», «Құламерген, Жоямерген», «Мұңлық – Зарлық» шығармалары көрсетілген [5, 133 б.]. Бұлардың қай-қайсысында болсын көне эпостың жанрлық сипаттарын талдап дәлелдеу мақсат етілмеген. Р. Бердібай Көне эпостың жанрлық сипаты, фольклордың өзге түрлерімен байланысы, көркемдік кестесі, типологиясы туралы айтқан – Р. Бердібай. Оның көрсетуінше, көне эпостың белгілері мыналарға келіп саяды: матриархат ыдырап патриархаттық орныға бастағанын байқататын оқиғалар, ертегідегі сияқты қиял-ғажайыптық оқиғалар, мифологиялық кейпікерлер мен ұғымдар, аңшылық тірлік, анимизм, тотемизм айғақтары, адамның табиғатқа тәуелділігін байқататын сарындар, кейіпкердің тағдыр тәлкегімен сапарға аттанып батырлық әрекеттер жасауы [6, 64 б.].

Көне эпостар «Бабалар сөзінің» 52-томына енгізілген. Кітаптың «Ғылыми қосымшаларында» да жанр туралы жаңа көрсетілген жайттар баяндалады [7, 303-329 б.] (Мұнан былай мына үлгімен беріледі: БС, 52, 303-329).

Жоғарыдағы жіктемелердің қай-қайсында болсын жанрдың тілдік айғақтары ескерілмейтіні байқалады. Көне эпостың өзіндік ерекшеліктерін айқындау үшін оны лингвофольклортанулық тұрғыдан талдау мәселе етіп қойылғаны да осымен байланысты.

Талдау мен талқылау. Академик С. Қасқабасов фольклордың поэтикасы мен әлеуметтік-тұрмыстық функциясы оның жанрларын сипаттап, әдебиеттен ерекшелендіріп тұратынын атап көрсетеді [2, 25 б.]. Демек, «поэтика» бар жерде тілмен бейнелеу тәсілдерін айналып өте алмаймыз, ал «әлеуметтік-тұрмыстық функциясын» фольклорлық жанрлардың мәтіндеріндегі ақпарат түрлерін қарастырып барып айқындаймыз, ал бұл ақпарат тілдік құралдар арқылы беріледі.

Көне эпостың тілдік ерекшелігі оның матриархат ыдырап патриархаттық орныға бастағанын байқататын оқиғалардың, ертегідегі сияқты қиял-ғажайыптық оқиғалардың, мифологиялық кейпікерлер мен ұғымдардың, аңшылық тірліктің, анимизм, тотемизм айғақтарының, адамның табиғатқа тәуелділігін байқататын сарындардың, кейіпкердің тағдыр тәлкегімен сапарға аттанып батырлық әрекеттер жасауының бейнелеу құралдарының ерекшеліктерінен келіп шығады. Мәтінде осы сипаттардың берілуіне тірек болар сөздер болады. Көне эпос мәтіндерінен мұндай сөздерге аң, мерген, мыстан, айдаһар, әйел, сұлу т.б. сөздерді жатқызуға болады. Мақала көлемінің шектеулілігіне байланысты осы ерекшеліктердің ішінде аңшылық тіршіліктің лингвофольклортанулық талдау берумен ғана тоқталамыз. Көне эпос мәтіндерінде тіршілік қарекеттің негізі аңшылық екендігі туралы тілдік ақпарат беріледі:

Сол күнде алты жасқа келген екен,

Аң аулап Зарлық бала кеткен екен

(Хикаят рисала Мұңлық-Зарлық» БС, 52, 30-б.)

Тыңлаңыз, Құламерген бұрын өткен,
Ақырда мұратына о да жеткен.
Мұхиттың Ғазар деген аралында
Өнерпаз мергендікпен кәсіп еткен
Қисса Құламерген», БС, 52, 84-б.)

Қызықпен неше түрлі аңын аулап,
Өзінің аралында мекен етті
(Қисса Құламерген», БС, 52, 101-б.)

Мұны кейіпкерлердің Құламерген, Жоямерген деген есімдерінен де көруге болады. Фольклортанушы ғалым Ш. Ыбыраев: «... жалпы ежелден үзілмей келе жатқан эпикалық дәстүрге әлі толық жойыла қоймаған мифтік санаға лайық байырғы замандардың түсініктері ... жаңа эпостарға мүмкін жердің бәрінде сыналап енгізілді. Мұның белгілері антропоморфтық ..., мифтік..., тотемдік..., шаманистік..., зооморфтық... (қоюлатқан біз. – Ж.Ж.) түсініктерден айқын аңғарылады» [1, 164 б.]. Мұнан көретініміз – «аң» стилінің халық сөз өнерінде болғаны.

Осыған орай, лингвофольклортанушылар қазақ фольклорында аңды сөзбен қалай суреттеп, қалай сипаттайтынын арнайы қарастырса, құба-құп. Біздің алғашқы бір болжамымыз бойынша, «аң» сөзінің өзінің төркіні зооним деуге дәл келе қоймайтын сияқты. «Аң» сөзіне түсіндірме сөздікте мынадай мағына беріледі: «Аң1. зат. <лат. theria>. Еті мен терісі үшін ауланатын түз жануарлары.; Аң2 зат. жерг. Аққан сумен ойылған жыралы жер, шұңқыр» [ҚТӘС, 1, 525-526 б.].

Қазақ говорларында басқадай да мағыналарға ие екені байқалады: «Аң.1. (Шымк., Қызылқ., Сайр.) шұңқыр, жыра жер; 2. (Шымк., Түлк.) аңыз жер, егіндік жердің орны; 3. (Түрікм.: Ашх., Таш., Мары; ҚХР) ес, ақыл, пайым, түйсік; 4. (Қорда: Арал, Қарм.) сак; 5. (Түрікм., Красн.) жол үстіне кесе көлденең тұрып қалған қар» [ДС, 62 б.]. Қазақ тілінің фразеологиялық сөздіктері мен этимологиялық сөздіктеріне аң сөзін талдауға азық болар айғақ табылмады. К. Қайыржан бұл сөзді «түйсінім, таным, байым, тұшыным» деген мағынадағы көне сөз деп санайды [8, 29 б.].

Махмұт Қашқари сөздігінен мынадай ақпарат алуға болады екен: «аң. I отрицательная частица нет; II птица, жир которой используется как лечебное средство» [ДТС, 46]. Көне түркі сөздігінде осы сөз түбірлес етістік берілген: «аңа.- разуметь, понимать» [ДТС, 46 б.]. Профессор Е.З. Қажыбековтің көрсетуінше, бұл – жалпытүркілік және түркіаралық синкретті түбірге жатады. Ғалым мұның көне және қазіргі түркі тілдеріндегі етістік ретіндегі мағынасы «ойлау, толғану, есте ұстау, еске түсіру, түсіну» екенін, есім ретіндегі мағынасы «ақыл, сана, парасат, қабылдағыштық, аңғарғыштық, ой» екендігін нақты деректер арқылы дәлелдейді [9, 48 б.]. Демек, жалпытүркілік түбірде аң сөзі ақыл, ес өрісіне барып саяды екен.

Қазақ тілінің жабайы жануарлар мағынасындағы аң сөзі қазіргі түркі тілдерінде, негізінен, айуан түрінде, «жыртқыш» түрінде қолданылады екен. Мұны қазіргі сөздіктердің қай-қайсынан болсын көруге болады. «Аң» атауы түркі тілдерінің біразында «сана, ақыл-ес» мағыналық өрісінің құрамында бар. Мұны түркімен, татар, қырғыз тілдерінің сөздіктерінен көруге болады: татар тілінде «аң суц 1. сознание, рассудок 2. ум, разум» (Татарско-русский онлайн словарь); қырғызша «аңзверь, дикое животное (как предмет охоты); аң уулап чыктым вышел на охоту. Аң мысль, сознание; саяси аң политическое сознание; политическое развитие; аң-сезим сознание; аң-сезимдүүлүк сознательность» (Киргизско-русский онлайн словарь).

Сөйтіп, сөздіктерді сүзгенде «аң» деген дыбыстық кешен бойынан мынадай мағыналарды табамыз: зоонимдік мағына, жер шұңқырын атайды, ақыл-ес, сана-сезім мағынасында қолданылады. Көне түркі тілінен, қазіргі түркі тілдерінен бұл сөз зоонимдік мағынаны емес, ақыл-есті таңбалайтынын байқауға болады (Көне түркі тілінде зат есім түрінде емес аң етістігі түрінде кездескенін ескертіп қояйық).

Қазіргі қазақ тілінің говорында болмаса, бұл сөз зат есім ретінде жабайы айуанның атауы ретінде ғана қалған. Алайда әдеби тілімізде бұл сөз із-түзсіз кеткен жоқ. Ақыл-ес мағынасы басқа есім мен етістіктер жасауға ықпал еткен. Оларға аңқау, аңғал, аңғырт, аңғар, аңда, аңдысияқты сөздерді жатқызуға болады. Мақсатымызға орай, осылардың ішінен етістіктердің мағыналарын көрсетіп берейік:

АҢҒАР ет. Мән-жайды түсіну, байқау, байыптау, білу.

АҢҒАРЛА ет. Барлау, байқау.

АҢҒАРТ ет. Білдіру, байқату.

АҢҒАРЫЛ ет. 1. Көріну, 2. Байқалу, біліну [ҚТӘС, 1, 527-528 б.]

АҢДА ет. 1. Аңғару, байқау, жан-жағын бақылап қарау; 2. Абайлау, алды-артын ойлау; 3. Бағалау, парқын ажырату [ҚТӘС, 1, 530-531 б.]

АҢДЫ ет. 1. Торы, ізіне түсу; соңынан қалмау; 2. Қадағалау, әр қозғалысын қалт жіббермей қарау; 3. Іздеу, бақылау; 4. Күзету, қарауылдау; 5. Күту, тосу; 6. Аңшының аулайтын аңын торуы; 7. Жыртықыштың жемтігін торуы; 8. ауыс. Бажайлау, байқау, абайлау; 9. ауыс. Бақталасу, ілігісу [ҚТӘС, 1, 535 б.]

Аң/аб/ан бір буынды бірлігінің өте көне сөз екенін дәлелдейтін ғылыми деректі профессор М. Ескееваның зерттеуінен молынан табуға болады. Тұжырымымыздың толымды дәлелденуі үшін көлемді үзінділер келтіруге тура келеді: «ab «охота, зверь» КЧ. 9; (ДТД, 32): ab alba «охота (на диких зверей), развлечение» Тал. (Аманж. I, 96) – ескі қып. – av/aу “сеть”, құм., қар., ноғ. av, башқ., ққалп., қаз.aw. Ab/aw моносиллабы алтай тілдеріне ортақ, полисемантикалы құрылым, түркі тілдері бойынша «аңға шығу», «жабайы аң», «жабайы құс», «қуу», «қоршау», «тосқауыл», «аңду», «балық ұстауға шығу», «балық ұстайтын құрал», «аң ұстайтын құрал» т.б. (ЭСТЯ I, 61-62) мағыналарының белгілі болуы аталған тұлғаның түркі тілдері дамуының тектілік кезеңіне дейін-ақ қалыптасқан (қоюлатқан біз. – Ж.Ж.) лексема екенін білдіреді [10, 81]. аң аңла «узнать, понять, вникнуть» (СДЕ, 209). Ескі қыпшақ тілінде аң аңуі «помнить, вспомнить» (Құрыш. 85). Ескеркіштер тілінде қолданылған ап моносиллабы да аң тұлғасының фонетикалық варианты. ... аң/ап моносиллабы «ой-ойлау» кешенінің фонетика-семантикалық дамуын көрсететін тұлғалар қатарына жатады (ГИК, 111) [10, 86].

Бұл синкретті түбірдің монғол тілінде де бар екені байқалады. Қазақша-монғолша сөздікте «Аң 1. аң; 2. (ауыспалы мағынада) яргачин, араатан. АҢҒАР-У 1. анхаарах, ажиглах; 2. сэрэх, мэдрех. АҢДА-У 1. анхаарах, ажиглах, ажих; 2. болгоомжлох, сэрэмжлэх. АҢД-У 1. отох, сэм тосох, амдах, ангазлах; 2. манах, цагдах [11, 27-28 б.]. Аң сөзінің мағыналық көлемі түркі тілдерінен, қазақ тілінен алшақ емес екендігі арнайы зерттеулерден де көрінеді. Халха монғол тіліндегі аңшылық терминдерін талдаған мақалада: «ан(г) «зверь; зверек, зверье; дичь; охота» (стп.-монг. ang «зверь, ди-кое животное, дичь; охота»), агнах «охотиться» (anglaqu~angnaqu id.), ан агнах «заниматься охотой, охотиться, вести звероловный промысел» (стп.-монг. ang angnaqu id.), анчин «охотник, зверолов, ловец» (стп.-монг. angčın id.), анч нохой «охотничья собака» (стп.-монг. angčı noqai id.), анчилах «охотиться, заниматься охотой, звероловством» (стп.-монг. angčılaqu id.), ангуу-чин «охотник» (стп.-монг. angγučın id.), ангуучлал «охота» (стп.-монг. angγučılal id.), ангуучлах «охотиться» (стп.-монг. angγučılaqu id.), гөрөө «охота, звероловство» (стп.-монг. görüge «охота; дичь»), ан гөрөө «охотни-чий промысел» (стп.-монг. ang görüge id.), ан гөрөө хийх «охотиться» (стп.-монг. ang görüge kıkü id.), гөрөөл, «звероловство» (стп.-монг. görügel id.), гөрөөлөх

«заниматься охотой, охотиться» (стп.-монг. *görügelekü id.*), гөрөөлч «зверолов, охотник» (стп.-монг. *görügelci id.*), гөрөөчин, «охотник, ловец, зверолов» (стп.-монг. *görügecin id.*), гөрөөчлих «охотиться» (стп.-монг. *görügeçilekü id.*), гөрөөсч «охотник на диких копытных животных, зверолов» (стп.-монг. *görügesüci id.*) – деген дерек бар [12, 78 б.]. Мұнан шығатын қорытынды – бұл сөздің бастауы алтай кезеңіне барып тірелетіні, прототүркілік сөз екендігі.

Жоғарыдағы тарихи-диахрониялық және лексикологиялық зерттеулердің айғақтарын, лексикографиялық айғақтарды талқылай келе, аңтілдік таңбасының бастауы прототүркілік, алтайлық кезеңге апаратыны мәлім болды, «хайуан, ақыл-ес, қарау» сияқты мағыналық кеңістіктерден орын алатынын көрдік. Бұл – қазақтың көне эпостарының жанрлық ерекшелігіне аңшылықтың негіз болуы да алыс заман айғағы екенін танытады. Солай бола тұра салыстырмалы, тарихи, сипаттамалық, құрылымдық-семантикалық зерттеулер аң сөзінің дүиетанымдық мәнін ашып бере алмайды. Сондықтан когнитивтік тіл білімінің жетістіктерін пайдалануға тура келеді.

Сөздің әрқайсысының өзіндік заңдылықтары, тіркесімділігі, лексиконы, фразеологиясы, риторикасы мен шаблондары болады, сондықтан әрбір мәдени концептінің «тілін» сипаттап, талдағанда тиісті ұғымға жетуге жол ашамыз. Мәдени концептідегі әрбір сөз ұлт мәдениетін, менталитетті бейнелейді. Осыған орай тірек концепт ұлт болмысының бір бөлшегі, сол болмысты түсінудің де тірегі болады. Осы тірек сөзді тану арқылы ұлттың жай-күйін, танымы мен тірлігін де танимыз. Когнитивист В.А. Маслова мәдени ақпарат тілдің номинативті бірліктері арқылы төрт тәсілмен – «мәдени семалар», «мәдени ая», «мәдени концептілер», «мәдени коннотациямен» берілетінін, соған орай мәдени концептілерге ұлттық мәдени санаттарды жатқызады [13, 51 б.]. Осындай ұлттық мәдени санатқа аңшылықты жатқызуға әбден болады (Бұл тірек сөздің түбірі аң екенін ескерте кетейік). Осындай тірек сөздерде көрінеу және көмес мәндер болады. М. Күштаеваның көрсетуінше, «үстірт құрылым» атаулар – «қоғамдық өмірдің әр түрлі саласына, жалпы жұртшылыққа түсінікті, қолданыс аясы кең таңба. Ал «астырт құрылым» атаулар деп отырғанымыз – жалпы жұртшылыққа түсініксіз, тек белгілі бір кәсіп иелеріне, ғалымдарға, жергілікті тұрғындарға ғана түсінікті, қолданыс аясы шектеулі тілдік таңбалар» [14, 17 б.]. Когнитившіл тілтанушылардың дәлелдеуінше, халықтың өткен өмір жолынан мағлұмат беретін, белгілі бір өмір саласына қатысты жұмсалатын тілдік бірліктер көне мұраларда, ауыз әдебиетінің үлгілерінде, көркем шығармаларда кездесіп, әлеуметтік мәнділік деңгейі ұлғайып отырады. Әлеуметтік мәнділік деңгейі шектеулі астырт құрылым атауларға көбінесе мән-мағынасы қазіргі заман үшін бейақтуалданып күңгірттенген тарихи лексикаға жататын, көне салт-дәстүрмен байланысты қолданыстар жатады. Аң сөзінің әлеуметтік мәнділік деңгейі шектеулі емес сияқты болып көрінеді. Алайда, көне заман реалиясы ретінде қарасақ, бұлай демес едік.

Аң сөзінде аталмыш екі құрылым да бар. Мұның «астырт» мәні көне эпос контексінде ғана ашылады. Бұл контекст көне эпостарды ерекшелейтін матриархат ыдырап патриархаттық орныға бастағанын байқататын оқиғалар, адамның табиғатқа тәуелділігін байқататын сарындар, аңшылық өмір салты сияқты жайттармен тығыз байланысты. Демек, «аң» көне эпоста бейнеленетін заманда тек зоонимді ғана емес, ақыл-еспен, көрумен байланысты ұғымдарды қамтыған.

Б.з.б. VII-VI ғасырларда, неолит дәуіріне дейінгі, неолит және ерте темір дәуірлерінде байырғы Қазақ жерінде аңшылық негізгі тіршілік қарекеті болғаны тарихи әдебиеттерден кеңінен белгілі. Адамзат өркениетінде елеулі орны бар бұл дәуірдің бейнесі қазақтың көне эпостар мәтіндерінде берілген. Аталмыш тарихи дәуірлерде өнердегі стиль аң стилі болғаны айтылады. Көне эпос та өнер туындысы, сөз өнерінің мұрасы болғандықтан, осы стилден алшақ қарауға болмайды.

Ежелгі қазақтардың өздерін табиғаттың ажырамас бөлшегі санайтындығына тән мәдениетінің көрінісі ауыз әдебиетінен де көрініс тапқан. Қазақтардың «мұрасының жарқын көрінісі, көркем болмысы мен рухани байлығының айшықты белгісі – «аң стилі» өнері. Жануарлар бейнесін тұрмыста пайдалану адам мен табиғаттың өзара байланысының символына баланып, көшпенділердің рухани бағдарын айқындап отырған. Олар жыртқыштардың, негізінен мысық тұқымдас аңдардың суретін көбірек қолданған. ... Бұл ретте аң стилі бабаларымыздың айрықша жоғары өндірістік тәжірибесі болғанын көрсетеді. Олар оюлап кескіндеуді, металмен жұмыс істеудің техникасын, соның ішінде, мыс пен қоладан балқымалар жасаудың және құймалар құюдың, жайма алтын дайындаудың күрделі әдістерін жақсы меңгерген. Жалпы, «аң стилі» феномені әлемдік өнердегі биік белестердің бірі саналады» [15]. Мұнда, әрине, аң стиліне байланысты бейнелеу (мүсін, сурет) өнері ғана ескерілген. Дей тұрсақ та «аң стилінің» сөз өнеріне де қатысы бардай көрінеді. Мұнан байқайтынмыз – өнерімізге «аң» тақырыбының енуі тым әріде жатқандығы. Әрине, көне эпосты жырлаушылар – ХХ ғасыр жыршылары. Солай бола тұра олар сол бір көне заман контексіне ене алған өнер өкілдері деуіміз керек. Бұған олардың аялық білімі жетіп тұрғанын көне эпостарды оқыған адам бірден байқайды. Ал аялық білім – коммуникативтік әрекетке қатысқандардың айтылыстарды бара-бар және толық шамада парықтау үшін тілдік таңбалардың астарында болатын материалдық және рухани өмір айғақтарын, жағдаяттық және коннотативтік айғақтарды білуі. Бұл білім тілді ұлттық-мәдени деңгейде игерудің негізі болып саналады. Осы білімнің арқасында жыршылар сол дәуірдің көркем бейнесін бере алды. Ал ол дәуірдің әдебиеттегі көркем бейнесі «аң стиліне» сәйкесетін еді. Аталмыш жырлардың мәтіндеріндегі айғақтар да осыдан хабар береді. Осының белгісін көне эпостарда қайталанып келетін тармақтардан (Мұны фольклортануда формулалылық деп атайды) да байқауға болады. Мысалы, «Көлден тартты борықты, Құланнан атты қодықты» дейтін нышанды сөзді бірнеше жырдан көруге болады. Аңшылыққа «өнер» ретінде қарайтын жайтты «Мұңлық-Зарлықтан», «Құламергеннен» жоғарыда келтірген мысалдардан көреміз. Аңның образ ретінде бейнеленуіне «Мұңлық-Зарлықтан» алынған мына бір үзіндіден көз жеткізуге болады:

Екеуіне бір киік
Ана қылып береді.
Ол киікке баланы
Бала қылып береді.
Құдыреті күшті Құдайым
Таудан алма жегізіп,
Киікті ана дегізіп,
Киік жүрді үш мезгіл
Баласындай емізіп...

(Хикаят рисала Мұңлық-Зарлық» БС, 52, 21).

Қорытынды. Сонымен, қазақтың көне эпостарындағы тірлік болмысының аңшылық, бас кейіпкерлері қаһарман батыр емес аңшы болуы оның жанрлық ерекшелігі екендігін тілдік айғақтар да дәлелдейді. Ондай тілдік айғақтарға оның бүтін сөздік құрамы емес, жекелеген тірек сөздер мен сөз тіркестері жатады. Көне эпос мәтіндегі тірек сөздердің бірі әрі бірегейі – аң сөзі. Бұл сөз көне эпос контексті арқылы ұлттық санат (категория) деңгейіне көтерілген, ұлттық-мәдени концептіге айналған. Аң тілдік таңбасының көне бастауында бір ғана синкреттік мағынада болғанын байқаймыз. Ол бағзы адамдардың ақыл-еспен қарап, көрген-баққаны, тіршілік көзі аң болған деген болжам жасауға алып келеді. Аң – олардың материалдық тіршілік пен рухани болмысында танылып идентификацияланған нәрсесі, оның әрі ақыл-есті, әрі хайуанды таңбалауы осымен байланысты. Ал

екі айырылуы (конверсиялануы) – кейінгі заман құбылысы. Қазақ көне эпосын ауыз әдебиетінің өзгеше жанры ретінде көрсететін басқа да тілдік бірліктер бар, оларды талдап таныту – лингвофольклортанудың алдында тұрған міндеттердің бірі.

Әдебиеттер тізімі

- 1 Ыбыраев Ш. Эпос әлемі. – Алматы: Ғылым, 1993. – 296 б.
- 2 Қасқабасов С. Шығарамалары. – 1-том. Жаназық. Әр жылғы зерттеулер. – Астана: Фолиант, 2011. – 568 б.
- 3 Әуезов М. Ертегілер. // Әуезов М. Әр жылдар ойлары. – Алматы, 1959.-556 б.
- 4 Маргулан А.О. О характере и исторической обусловности казахского эпоса//Известия АН Каз ССР. Серия историческая. – 1946. – №2, -С. 7.
- 5 Қоңыратбаев Ә. Қазақ фольклорының тарихы. – Алматы: Ана тілі, 1991. – 288 б.
- 6 Бердібай Р. Қазақ эпосы. – Алматы: Ғылым, 1982, 62-63 б.
- 7 Бабалар сөзі: Жүзтомдық. – Астана: «Фолиант», 2008. Т. 52. Көне эпос. – 352 б.
- 8 Қайыржан К. Сөз – сандық: Қазақтың көне сөздері. – Алматы: «Өнер» баспасы, 2013. – 480 б.
- 9 Кажибеков Е.З. Глагольно-именная корреляция гомогенных корней в тюркских языках. – Алма-Ата: Наука, 1985. – С. 272.
- 10 Ескеева М. Көне түркі және қазіргі қыпшақ тілдерінің моносиллабтық негізі. – Алматы: «Арыс» баспасы, 2007. – 360 б.
- 11 Базылхан Б. Қазақша-монғолша сөздік. – Ұланбатыр, 1977. – 392 б.
- 12 Рассадин В.И, Трофимова С.М, Тувшинтогс Б. Тюрко-монгольские параллели в составе названий диких копытных животных и охоты на них в монгольских языках // Вестник Бурятского государственного университета. – 2016. – Вып. 2. – С. 68-83.
- 13 Маслова В.А. Введение в лингвокультурологию. – М.: Наследие, 1997. – С. 256.
- 14 Күштаева М. «Тары» концептісінің семантикалық құрылымы мен лингвомәдени мазмұны: филол. ғыл. канд. ... дисс. автореф. – Алматы, 2003. – 30 б.
- 15 Назарбаев Н.Ә. Ұлы даланың жеті қыры. [Электрон. ресурс] -URL: <https://khabar.kz/kk/zekti/item/108727-elbasy-ma-alasy> (қаралған күні: 07.02.2017).

Қысқартулар:

- БС** – Бабалар сөзі. Жүзтомдық. – Астана: «Фолиант», 2008. -512 б.
КТӘС – Қазақ әдеби тілінің сөздігі. Он бес томдық, -Алматы: Арыс, 2011.
ДС – Диалектологиялық сөздік. – Алматы: «Арыс» баспасы, 2007. – 800 б.
ДТС - Древнетюркский словарь. Ред. Н.А.Никитина, Н.П.Рычков. – Ленинград: изд. «Наука», 1968. – С. 715.
ЭСТЯ – Этимологический словарь тюркских языков. – Москва: Наука, 1974-2000.

Ж.А. Жакупов

Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан

Языковой знак аң в жанре древнего эпоса

Аннотация. Статья написана в рамках грантового научного проекта «Жанрово-языковое исследование казахского фольклора». Определены жанровые особенности казахского древнего эпоса: способы отражения действительности, которые реализуются посредством языковых средств.

При лингвофольклористическом подходе можно выявить языковые единицы, определяющие жанр древнего эпоса. Так, проанализировав историю, семантику, выявив познавательное значение языкового знака аң, как опорного слова концепта, доказываем, что казахский древний эпос является одним из проявлений мирового искусства «звериного стиля» в казахском устном народном творчестве.

Ключевые слова: лингвофольклористика, языковой знак, слово, древний эпос, синкретичный корень, концепт, звериный стиль.

Zh.A. Zhakupov

L.N. Gumilyov Eurasian National University, Nur-Sultan, Kazakhstan

The language sign аң in the Kazakh Ancient Epos

Abstract. The article was written in the framework of a grant research project on «Linguistic and genre study of Kazakh folklore». The genre features of the Kazakh Ancient Epos: ways of reflecting reality, which are realized through linguistic means are defined in the given article. It is possible to identify linguistic units that determine the genre of the ancient epic with the help of linguo-folkloristic approach. So, by giving of history and semantics, having revealed the cognitive value of the language sign аң, as a supporting word of the concept, it is proved that the Kazakh Ancient Epos is regarded as one of the manifestations of the world art of the “animal style” in Kazakh oral folk art.

Keywords: linguo-folkloristics, linguistic sign, word, ancient epos, syncretic root, concept, animal style.

References

- 1 Ybyraev Sh. Epos álemi [The world of Epos]. (Gylym, Almaty, 1993, 296 p.).
- 2 Qasqabasov S. Shyǵarmalary [Compositions] 1-tom. Zhanazyq. Árzhylyǵy zertteuler [Research for each year]. (Foliant, Astana, 2011, 568 p.).
- 3 Áuezov M. Ertegiler [Fairy tales] // Áyезov M. Árzhyldar oilary [Thoughts of different years]. (Almaty, 1959, 556 p.).
- 4 Margulan A.O. O kharakterei istoricheskoi obuslovnosti kazakhskogo eposa [About the character and historical conditionality of the Kazakh epos], Izvestiya AN KazSSR. Seriya istoricheskaya [the historical series]. 1946, №2. P. 7.
- 5 Qońyratbaev Á. Qazaq fol'klorynyń tarihy [History of Kazakh folklore]. (Ana tili, Almaty, 1991, 288 p.).
- 6 Berdibai R. Qazaq eposy [Kazakh epos]. (Almaty, Gylym, 1982, p. 62-63).
- 7 Babalar sózi [The words of the ancestors] Zhuztomdyq. Kóne epos [Ancient epos] T. 52. (Foliant, Astana, 2008, 352 p.).
- 8 Qaiyrzhan K. Sóz-sandyq [The world digital] Qazaqtyń kóne sózderi [The word of the ancient Kazakh]. («Óner» baspasy, Almaty, 2013, 480 p.).
- 9 Kazhibekov E.Z. Glagol'no-imennaya korrelyatziya gomogennyh kornei v tyurkskih yazykah [Verb-nominal correlation of homogeneous roots in Turkic languages]. (Nauka, Alma-Ata, 1985, 272 p.).
- 10 Eskeeva M. Kóne turki jáne qazirgi qypshaq tilderiniń monosillabtyq negizi [Monosyllabic basis of the ancient Turkic and modern Kipchak language]. (Arys, Almaty, 2007, 360 p.).
- 11 Bazylhan B. Qazaqsha-mongolsha sózdik [Kazakh-mongol Dictionary]. (Ulanbatyr, 1977, 392 p.).
- 12 Rassadin V.I., Trofimova S.M., Tuvshintogs B. Tyurko-mongol'skie paralleli v sostave nazvanii dikih kopytnyh zivotnyh i ohoty na nih v mongol'skih yazykah [Turkic-Mongolian Parallels in

the names of wild ungulates and hunting them in the Mongolian languages], Vestnik Buryatskogo gosudarstvennogo universiteta [Bulletin Buryat State University]. 2016. Vyp. 2. P. 68-83.

13 Maslova V.A. Vvedenie v lingvokul'turologiyu [Introduction to linguoculturology]. (Moscow, Nasledie, 1997, 256 p.).

14 Kushtaeva M. «Tary» kontzeptisiniń semantikalyq qurylymy men lingvomádeni mazmuny [Semantic structure and linguistic and cultural content of the concept “Tary”] filol. ғыl. kand. ... diss. avtoref. Almaty, 2003, P. 30.

15 Nazarbaev N.Á. Uly dalanyń zheti qyry [Seven faces of the Great Steppe]. [Electronic resource] Available at: //https://khabar.kz/kk/zekti/item/108727-elbasy-ma-alasy (Accessed: 07.02.2017)

Abbreviations:

BS – Babalar sózi [The words of the ancestors]. Zhuztomdyq [in a hundred volumes]. (Astana, Foliant, 2008, P. 512).

QÁTS – Qazaq ádebi tiliniń sózdigi [Dictionary of the Kazakh literary language] On bes tomdyq [in fifteen volumes]. (Almaty, Arys, 2011).

DS – Dialektologiyalyq sózdik. [Dialectological dictionary]. (Almaty, Arys, 2007, P. 800).

DTS – Drevnetyurkskii slovar' [Ancient Turkic Dictionary] Red. N.A. Nikitina, N.P. Rychkov. (Leningrad, Nauka, 1968, P. 715).

ESTYa – Etimologicheskii slovar' tyurkskikh yazykov [Etymological Dictionary of Turkic languages]. (Moscow, Nauka, 1974-2000).

Автор жайлы мәлімет:

Жақыпов Ж.А. – филология ғылымының докторы, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті қазақ тіл білімі кафедрасының профессоры, Нұр-Сұлтан, Қазақстан.

Zhakupov Zh.A. – Doctor of Philology, Professor of the Department of “Kazakh Linguistics”, L.N. Gumilyov Eurasian National University, Nur-Sultan, Kazakhstan.

**«Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысы.
Филология сериясы» журналында мақала жариялау ережесі**

1. Журналдың мақсаты. Филология ғылымдарының өзекті мәселелері, тіл және әдебиетті оқыту әдістемелерін және де ғылыми конференциялардың ең маңызды материалдарын, библиографиялық шолу мен сын пікірлерді көрсететін әдебиеттану және тілтану саласындағы мұқият тексеруден өткен ғылыми жұмыстарды жариялау.

2. Журналда мақаланы жариялаушы автор Ғылыми басылымдар бөліміне (мекенжайы: 010008, Қазақстан, Нұр-Сұлтан қаласы, Қ. Сәтбаев көшесі, 2, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Бас ғимарат, 402 кабинет) қолжазбаның қол қойылған 1 дана қағаз нұсқасын тапсырады және **Word** форматындағы нұсқасын **vest_phil@enu.kz** электрондық поштасына жіберу қажет. Қағазға басылған мақала мәтіні мен электронды нұсқасы бірдей болулары қажет. Мақаламен бірге автордың жұмыс орнынан **Ілеспе хат** та тапсырылуы қажет. Мақалалар **қазақ, орыс, ағылшын** тілдерінде қабылданады.

3. Авторлардың редакцияға мақалаларды жіберуі «Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысында» басуға және шет тіліне аударып, қайта басуға келісімін білдіреді. Автор мақаланы редакцияға жіберу арқылы өз туралы мәліметтің дұрыстығына, мақала көшірілмегендігіне (плагиаттың жоқтығына) және басқа да заңсыз көшірмелердің жоқтығына, барлық көшірмелердің, кестелердің, сұлбалардың, иллюстрациялардың тиісті түрде рәсімдеуіне кепілдеме береді.

4. Ұсынылатын мақала көлемі (жеке деректер мен әдебиеттер тізімін қоса):
- мақалалар үшін - 8 ден 16 бетке дейін;
- сын пікірлер (монографияға, кітапқа) және конференция туралы пікір - 6 дан 12 бетке дейін болуы керек.

5. Мақала мәтінінің пішіні:

- Microsoft Word (docx) форматындағы файлда;
- Times New Roman шрифінде;
- жақтау жолағы 2x2x2x2;
- 1 жоларалық интервалы; 14 кегл;
- мәтінді жақтау көлеміне сәйкестендіру керек;
- Әрбір азатжол қызыл сызықтан басталуы қажет (1 см шегініс);
- транслитерация **Library of Congress (LC)** жүйесінде жасалуы керек.

Мақаланы құру сұлбасы:

XҒТАР <http://grnti.ru/> - бірінші жолдың сол жақтауында;

Автор(лар) туралы метамәліметтердің мазмұны (Рәсімдеу үлгісі / Образец оформления статьи / Template қараңыз)

Автор(лар)дың аты-жөні – жолдың ортасында қою әрішпен жазылады;

Мекеменің толық атауы, қаласы, мемлекеті (егер авторлар әртүрлі мекемелерде жұмыс істесе, онда автордың тегі мен тиісті мекеменің қасында бірдей белгіше қойылады)

Автор(лар)дың E-mail-ы – жақша ішінде (курсивпен);

Мақала атауы – жолдың ортасында (жартылай қоюмен)

Аңдатпа – (100-200 сөз) формуласыз, мақаланың атауын мейлінше қайталамауы қажет; әдебиеттерге сілтемелер болмауы қажет; мақаланың құрылысын (кіріспе, зерттеу әдіснамасы мен әдістемесі, зерттеу нәтижелері, қорытынды) сақтай отырып, мақаланың қысқаша мазмұны берілуі қажет.

Түйін сөздер («Түйін сөздер» сөз тіркесі жартылай қоюмен белгіленеді) (5-8 сөз немесе сөз тіркестері) - Түйін сөздер зерттеу тақырыбын өте дәл бейнелеу керек, сонымен қатар, ақпараттық-ізвестіру жүйелерінде мақаланы жеңіл табуға мүмкіндік беретін мақала мәтінінің терминдерін және де басқа маңызды ұғымдарды қамтуы қажет.

Мақаланың негізгі мәтіні кіріспені, мақсат пен міндеттерді қойылуын, зерттеу тақырыбы бойынша жұмыстардың шолуын, зерттеу әдістерін, нәтижелер/талқылау қорытынды қамтуы қажет (жоларалық интервал - 1, азат жол «қызыл жолдан» - 1 см, беттеу жолағы – еніне сай жасалады.

Кестелер, суреттер – аталғаннан кейін орналастырылады. Әр иллюстрация қасында оның аталуы болуы қажет. Сурет айқын әрі сканерден өтпеген болуы керек.

Мақаладағы формулалар тек мәтінде оларға сілтеме берілсе ғана нөмірленеді.

Жалпы қолданыста бар аббревиатуралар мен қысқартулардан басқаларына міндетті түрде алғаш қолданғанда түсініктеме берілуі қажет.

Қаржылай көмек туралы ақпарат бірінші бетте көрсетіледі.

Әдебиеттер тізімі. Мәтінде әдебиеттерге сілтеме тікжақшаға алынады. Мәтіндегі әдебиеттер тізіміне сілтемелердің нөмірленуі мәтінде қолданылуына қатысты жүргізіледі: мәтінде кездескен әдебиетке алғашқы сілтеме [1, 153 б.] арқылы, екінші сілтеме [2, 185 б.] арқылы т.с.с. жүргізіледі. Мақаланың негізгі мәтініндегі кітапқа сілтеме қолданылған беттерді көрсету керек (мысалы, [1, 45 б.]).

Жарияланбаған еңбектерге сілтемелер жасалмайды. Сонымен қатар, рецензиядан өтпеген басылымдарға да сілтемелер жасалмайды (әдебиеттер тізімін, әдебиеттер тізімінің ағылшынша әзірлеу үлгісін төмендегі мақаланы рәсімдеу үлгісінен қараңыз).

Мақала соңындағы әдебиеттер тізімінен кейін библиографиялық мәліметтер орыс және ағылшын тілінде (егер мақала қазақ тілінде жазылса), қазақ және ағылшын тілінде (егер мақала орыс тілінде жазылса), орыс және қазақ тілінде (егер мақала ағылшын тілінде жазылған болса) беріледі.

Авторлар туралы мәлімет: аты-жөні, ғылыми атағы, қызметі, жұмыс орны, жұмысының мекенжайы, телефоны және e-mail – қазақ, орыс және ағылшын тілінде толтырылады.

6. Қолжазба мұқият тексерілген болуы қажет. Техникалық талаптарға сай келмеген қолжазбалар қайта өңдеуге қайтарылады. Қолжазбаның кейін қайтарылуы, оның журналда басылуына жіберілуін білдірмейді.

7. Электронды корректурамен жұмыс істеу. Ғылыми басылымдар бөліміне түскен мақалалар жабық (анонимді) тексеруге жіберіледі. Эксперттер ұсынылған мақалаға оның жариялау мүмкіндігі, жақсарту қажеттілігі немесе қабылданбауы туралы дәлелді қорытындысын қамтитын жазбаша сын пікір береді. Жарамсыз деп таныған мақала қайтара қарастырылмайды. Мақаланы түзетуге ұсыныс берген жағдайда авторлар үш күн аралығында мақаланың корректурасын жіберу керек. Мақаланың түзетілген нұсқасы мен автордың рецензентке жауабы редакцияға жіберіледі. Оң сын пікірлер алған мақалалар оларды талқылау және басылымға бекіту үшін журналдың редакциялық алқасына ұсынылады.

Журнал жиілігі: жылына 4 рет.

8. Төлемақы. Басылымға рұқсат етілген мақала авторларына келесі реквизиттер бойынша төлем жасау қажет (ЕҰУ қызметкерлері үшін - 4500 теңге; басқа ұйым қызметкерлеріне - 5500 теңге).

Реквизиттері:

1) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»

БИН 010140003594

АО «Банк ЦентрКредит»

БИК Банка: КСJBKZKX

KZ978562203105747338

Кбе 16

Кнп 859

- 2) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»
АО «Bank RBK»
БИК Банка: KINCKZKA
ИИК: KZ498210439858161073
Кбе 16
Кнп 859
- 3) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»
АО «ForteBank»
БИК Банка: IRTYKZKA
ИИК: KZ599650000040502847
Кбе 16
Кнп 859
- 4) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»
АО «НародныйБанкКазахстан»
БИК Банка: HSBKKZKX
ИИК: KZ946010111000382181
Кбе 16
Кнп 859

«Басылым үшін Автордың аты-жөні»

Provision on articles submitted to the journal “Bulletin of L.N. Gumilyov Eurasian National University. Philology Series”

1. Goal of the journal. Publication of carefully selected original scientific papers in the fields of literary studies, linguistics, reflecting the actual problems of philology, language and literature teaching methods, most significant proceedings of scientific conferences, bibliographic summaries and reviews.

2. An author who wishes to publish a paper in the journal must submit the paper in one hard copy (printed version), signed by the author, to the scientific publication office (at the address: 010008, the Republic of Kazakhstan, Nur-Sultan, Satpayev St., 2. The L.N. Gumilyov Eurasian National University, Main Administrative Building, Office 402) and by e-mail vest_phil@enu.kz in Word format. At the same time, strict compliance between Word-version and the hard copy is required. And also the authors need to submit a cover letter.

Language of publications: Kazakh, Russian, English.

3. Submission of papers to the scientific publication office means the authors' consent to the right of the Publisher, the L.N. Gumilyov Eurasian National University, to publish papers in the journal and their re-publication in any foreign language. By submitting the text of the paper for publication in the journal, the author guarantees the correctness of all information about themselves, lack of plagiarism and other forms of unauthorized use in the article, proper formulation of all borrowings of text, tables, diagrams, and illustrations.

4. The recommended volume of the paper (including metadata and references):

- for papers – between 8-16 pages;
- for reviews (of monographs, books), reviews on conferences – between 6-12 pages.

5. Text formatting requirements:

- Microsoft Word file format (docx);
- Times New Roman font;
- the size of the fields 2 * 2 * 2 * 2;
- line spacing 1,
- size 14;
- text alignment in width;
- each paragraph beginning with the main line (indent 1 cm);
- transliteration is carried out according to the Library of Congress (LC) system.

Structure of the article:

IRSTI <http://grnti.ru/> – first line, left

The content of the metadata about the author (see Рәсімдеу үлгісі / Paper template)

Initials and Surname of the author (s) – center alignment, italics

Full name of the affiliation, city, country (if the authors work in different organizations, you need to put the same icon next to the name of the author and the corresponding organization)

Author's e-mail (s) – in brackets (italics)

Paper title – center alignment (bold)

Abstract (100-200 words) must not contain formulas or repeat the content of the paper; it must not contain bibliographic references; it must reflect the summary of the paper, preserving the structure of the paper – introduction, methodology and research methods, research results, conclusion.

Key words (the phrase «Keywords» is bold) (5-8 words/word groups). Keywords must be extremely accurate to reflect the subject area of the study, include terms from the text of the paper and other important concepts that make it possible to facilitate and expand the possibilities of finding the paper by means of an information retrieval system).

The main text of the paper must contain an introduction, setting goals and objectives, a review of works on the research topic, research methods, results / discussions conclusion / conclusions – line spacing – 1, «main line» indent – 1 cm, justified alignment.

Tables, figures must be placed after the mention. Each illustration must be followed by the inscription. Figures should be clear, clean, and unscanned. Only those formulas referenced in the text are subjected to numbering.

All abbreviations and shprtenings, with the exception of obviously well-known, must be decoded when first used in the text.

Information about the financial support of the work is indicated on the first page in the form of a footnote.

References. In the text, references are indicated in square brackets. References must be numbered strictly in the order of mention in the text. The first reference in the text to a reference must have the number [1, 153 p.], the second – [2, 185 p.], Etc. The reference to the book in the main text of the article should be accompanied by an indication of the pages used (for example, [1, 45 p.]). Links to unpublished works are not allowed. Undesirable references to unlicensed publications are not recommended (examples of the description of the list of references, descriptions of the list of references in English, see below in the sample article).

At the end of the paper, after the list of references, it is necessary to indicate bibliographic data in Russian and English (if the paper is in Kazakh), in Kazakh and English (if the paper is in Russian) and in Russian and Kazakh (if the paper is in English language).

Information about the authors: last name, first name, patronymic, scientific degree, position, affiliation, full business address, telephone, e-mail – in Kazakh, Russian and English.

6. The manuscript must be carefully verified. Non-compliant manuscripts will be returned for revision. Returning for revision does not mean that the manuscript has been accepted for publication.

7. Work with electronic proofreading. Papers submitted to the Department of Scientific Publications (editing office) are sent for anonymous review. Experts give a written review of the submitted paper with a reasoned conclusion about the possibility of its publication, the need to send for revision or (rejection) of the paper. Papers that have received a negative review are not accepted for reconsideration. Authors should, within three days, send the proofreading of the paper if it is decided to finalize the paper. Corrected versions of papers and the author's response to the reviewer are sent to the editor. Papers with positive reviews are submitted to the editorial board of the journal for discussion and approval for publication.

Periodicity of the journal: 4 times a year.

8. Payment. Authors who have received a positive opinion on publication must pay to the following banking details (for ENU employees – 4,500 KZT, for outside organizations – 5,500 KZT):

Requisites:

- 1) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»
БИН 010140003594
АО «Банк ЦентрКредит»
БИК Банка: КСJBKZKX
KZ978562203105747338
Кбе 16

Кнп 859

2) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»

АО «Bank RBK»

БИК Банка: KINCKZKA

ИИК: KZ498210439858161073

Кбе 16

Кнп 859

3) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»

АО «ForteBank»

БИК Банка: IRTYKZKA

ИИК: KZ599650000040502847

Кбе 16

Кнп 859

4) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»

АО «НародныйБанкКазахстан»

БИК Банка: HSBKKZKX

ИИК: KZ946010111000382181

Кбе 16

Кнп 859

«For the publication of the name of the author»

Положение о рукописях, представляемых в журнал «Вестник Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева. Серия: Филология»

1. Цель журнала. Публикация тщательно отобранных оригинальных научных работ в области литературоведения, лингвистики, отражающих актуальные проблемы филологии, методики преподавания языка и литературы, наиболее значимых материалов научных конференций, библиографических резюме и обзоров.

2. Автору, желающему опубликовать статью в журнале, необходимо представить рукопись в твердой копии (распечатанном варианте) в одном экземпляре, подписанном автором, в Отдел научных изданий (по адресу: 010008, Казахстан, г. Нур-Султан, ул. Сатпаева, 2, Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева, учебно-административный корпус, каб. 402) и по e-mail vest_phil@enu.kz. При этом должно быть строго выдержано соответствие между Word-файлом и твердой копией. Также авторам необходимо представить сопроводительное письмо.

Язык публикаций: казахский, русский, английский.

3. Отправление статей в редакцию означает согласие авторов на право Издателя – Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева – публикации статей в журнале и переиздания их на любом иностранном языке. Представляя текст работы для публикации в журнале, автор гарантирует правильность всех сведений о себе, отсутствие плагиата и других форм неправомерного заимствования в рукописи, надлежащее оформление всех заимствований текста, таблиц, схем, иллюстраций.

4. Рекомендованный объем (включая метаданные и список литературы):

- для статей – от 8 до 16 страниц;
- для рецензий (на монографии, книги), отзывов о конференциях – от 6 до 12 страниц.

5. Требования к форматированию текста:

- формат файла Microsoft Word (docx); – шрифт Times New Roman;
- размер полей 2*2*2*2; – междустрочный интервал 1; – кегль 14;
- выравнивание текста по ширине;
- каждый абзац должен начинаться с красной строки (отступ 1 см);
- транслитерация осуществляется по системе Library of Congress (LC).

Схема построения статьи:

ГРНТИ <http://grnti.ru/> – первая строка, слева

Содержание метаданных об авторе (см. Рәсімдеу үлгісі / Образец оформления статьи / Template)

Инициалы и фамилия автора(ов) – выравнивание по центру (жирным)

Полное наименование организации, город, страна (если авторы работают в разных организациях, необходимо поставить одинаковый значок около фамилии автора и соответствующей организации)

E-mail автора(ов) – в скобках (начертание курсивом)

Название статьи – выравнивание по центру (начертание полужирным)

Аннотация (100-200 слов) не должна содержать формулы, по содержанию повторять название статьи; не должна содержать библиографические ссылки; должна отражать краткое содержание статьи, сохраняя структуру статьи – введение, методологию и методику исследования, результаты исследования, заключение.

Ключевые слова (словосочетание «Ключевые слова» выделяется полужирным) (5-8 слов/словосочетаний). Ключевые слова должны предельно точно отражать предметную область исследования, включать термины из текста статьи и другие важные понятия, позволяющие облегчить и расширить возможности нахождения статьи средствами информационно-поисковой системы).

Основной текст статьи должен содержать введение, постановку цели и задач, обзор работ по теме исследования, методы исследования, результаты/обсуждение, заключение/выводы – межстрочный интервал – 1, отступ «красной строки» – 1 см, выравнивание по ширине.

Таблицы, рисунки необходимо располагать после упоминания. Каждой иллюстрации должна следовать надпись. Рисунки должны быть четкими, чистыми, несканированными. В статье нумеруются лишь те формулы, на которые по тексту есть ссылки.

Все аббревиатуры и сокращения, за исключением заведомо общеизвестных, должны быть расшифрованы при первом употреблении в тексте.

Сведения о финансовой поддержке работы указываются на первой странице в виде сноски.

Список литературы. В тексте ссылки обозначаются в квадратных скобках. Ссылки должны быть пронумерованы строго по порядку упоминания в тексте. Первая ссылка в тексте на литературу должна иметь номер [1, 153 с.], вторая - [2, 185 с.] и т.д. Ссылка на книгу в основном тексте статьи должна сопровождаться указанием использованных страниц (например, [1, 45 с.]). Ссылки на неопубликованные работы не допускаются. Нежелательны ссылки на нецензурируемые издания (примеры описания списка литературы, описания списка литературы на английском языке см. ниже в образце оформления статьи).

В конце статьи, после списка литературы, необходимо указать библиографические данные на русском и английском языках (если статья оформлена на казахском языке), на казахском и английском языках (если статья оформлена на русском языке) и на русском и казахском языках (если статья оформлена на английском языке).

Сведения об авторах: фамилия, имя, отчество, научная степень, должность, место работы, служебный адрес, телефон, e-mail – на казахском, русском и английском языках.

6. Рукопись должна быть тщательно выверена. Рукописи, не соответствующие техническим требованиям, будут возвращены на доработку. Возвращение на доработку не означает, что рукопись принята к опубликованию.

7. Работа с электронной корректурой. Статьи, поступившие в Отдел научных изданий (редакция), отправляются на анонимное рецензирование. Эксперты дают письменную рецензию на представленную статью с мотивированным заключением о возможности ее опубликования, необходимости направить на доработку или (отклонении) статьи. Статьи, получившие отрицательную рецензию, к повторному рассмотрению не принимаются. Авторам в течение трех дней необходимо отправить корректуру статьи в случае принятия решения о доработке статьи. Исправленные варианты статей и ответ автора рецензенту присылаются в редакцию. Статьи, имеющие положительные рецензии, представляются редколлегии журнала для обсуждения и утверждения для публикации.

Периодичность журнала: 4 раза в год.

8. Оплата. Авторам, получившим положительное заключение к опубликованию, необходимо произвести оплату по следующим реквизитам (для сотрудников ЕНУ – 4.500 тенге, для сторонних организаций – 5.500 тенге):

Реквизиты:

1) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»

БИН 010140003594
АО «Банк ЦентрКредит»
БИК Банка: КСЖВКЗКХ
KZ978562203105747338
Кбе 16
Кнп 859

-
-
- 2) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»
АО «Bank RBK»
БИК Банка: KINCKZKA
ИИК: KZ498210439858161073
Кбе 16
Кнп 859
- 3) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»
АО «ForteBank»
БИК Банка: IRTYKZKA
ИИК: KZ599650000040502847
Кбе 16
Кнп 859
- 4) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»
АО «НародныйБанкКазахстан»
БИК Банка: HSBKKZKX
ИИК: KZ946010111000382181
Кбе 16
Кнп 859

«За публикацию ФИО автора»

Редактор: **Дихан Қамзабекұлы**
Жауапты хатшы, компьютерде беттеген: **Гүлсім Базылхан**

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің
ХАБАРШЫСЫ. Филология сериясы.
- 2020. - 1 (130). - Нұр-Сұлтан: ЕҰУ. - 140 бет.
Шартты б.т. - 12.5 Таралымы - 25 дана
Электронды нұсқа: [http:// bulphil.enu.kz](http://bulphil.enu.kz)

Мәтін мазмұнына типография жауап бермейді.

Редакция мекенжайы: 010008, Қазақстан Республикасы,
Нұр-Сұлтан қаласы, Қ.Сәтбаев көшесі, 2.
Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті
Тел.: +7(7172) 709-500 (ішкі 31-413)

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің
баспасында басылды